

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

School Budget Management under Udon Thani Primary Educational
Service Area Office 1

จิรารัตน์ พานคำ

Jirarut Parnkham

นักศึกษาลัทธิสุตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพินทุบัณฑิต

Master of Education in Educational Administration,

Pitchayabundit College, Thailand

อำนวยการ มีราคา

Amnuai Meerakar

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินทุบัณฑิต

Lecturer of Faculty of Education, Pitchayabundit College, Thailand

Corresponding author, e-mail: eve.keko.red@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 12 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 27 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 2 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้างานงบประมาณ จำนวน 194 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซ์และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติค่า (t-test) และใช้สถิติเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงบประมาณ; สถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the budget management of educational institutions and 2.1 Compare budget management of educational institutions The sample

group used included 194 educational institution administrators and budget supervisors. The sample size was determined according to Crazie and Morgan's table using stratified and specific sampling methods. Tools used in research It is a questionnaire divided into 2 parts, resulting in confidence values for the entire version equal to 0.94 Statistics used in the analysis include number, percentage, mean, standard deviation. And analyze hypothesis testing data using value statistics (t-test) and using F-test statistics (F-test).

The results of the research found that:- 1) Budget management of educational institutions was found to be at the highest level overall. 2) Results of comparing budget management of educational institutions. Classified according to the size of the educational institution, it was found that overall they were significantly different at the .05 level, classified according to position and overall work experience, no different.

Keywords: Budget management; Educational institutions; Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนและหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อระบบการศึกษาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย แนวทางการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารที่รวดเร็ว และการแข่งขันในระดับสากล ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากบริบทดังกล่าว สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารทรัพยากร และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบและเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เต็มไปด้วยการแข่งขันสูง ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความท้าทายรูปแบบใหม่ๆ ทั้งในด้านวิชาการ เทคโนโลยี และการดำรงชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเป็นมืออาชีพ และสามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริงการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและยึดหลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้องค์กรทางการศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคง และบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตในสังคมโลกยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพ และมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น การศึกษาไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการ สิ่งต่างๆ ที่นำมาใช้ในการดำเนินงานด้านการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการนั้นมีความหมายสอดคล้องกับการบริหาร เมื่อการศึกษาเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

การบริหารการศึกษาก็ย่อมต้องปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องตามไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรฐานความสามารถในหลายด้าน ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะเฉพาะทาง มีการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและมีแบบแผนที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยลำพังได้ สังคมมนุษย์มีลักษณะของการรวมตัวกันเป็นหมู่คณะ มีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนในขนาดที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน เมือง ไปจนถึงระดับประเทศ เมื่อบุคคลจำนวนมากมาอยู่ร่วมกัน ย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำงานร่วมกันอยู่เสมอการทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้นั้น จำเป็นต้องมีการจัดระบบ การกำหนดระเบียบ กติกา และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเข้าใจตรงกัน สิ่งเหล่านี้เองจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดสถาบันทางสังคมและระบบการบริหารขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำกับ ดูแล และประสานงานให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม (อานวย มีราคา, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา การกระจายอำนาจ และการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

การบริหารงบประมาณนับเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานทุกด้านให้บรรลุผลสำเร็จได้เช่นกัน โดยสถานศึกษามีอำนาจในการวางแผน จัดสรร ใช้จ่าย และติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่กำหนด อย่างไรก็ตาม ลักษณะการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จึงมีความแตกต่างกันตามขนาดและบริบทของสถานศึกษา รวมถึงความสามารถของผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานการเงิน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

อีกประการหนึ่ง ทั้งยังเป็นนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการใช้งบประมาณ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการภาครัฐและสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานงบประมาณของสถานศึกษา จำนวน 391 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 97 คนและครูหัวหน้างานงบประมาณ จำนวน 97 คน กำหนดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกนและสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา จากนั้นทำการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ข้อ 1) ด้านการวางแผนงบประมาณ ข้อ 2) ด้านการบริหารการเงินและการบริหารบัญชี ข้อ 3) ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ข้อ 4) ด้านการจัดสรรงบประมาณ ข้อ 5) ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ข้อ 6) ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และข้อ 7) ด้านการรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงานเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's five rating scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชมศรีสาธา, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ Google Form ทางไลน์กลุ่ม เสร็จแล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการ วิเคราะห์ ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือที่เรียกว่า Index of Item Objective Congruence (IOC) ซึ่งเป็นวิธีการประเมินว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด โดยอาศัยความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณา เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามสามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมนอกจากนี้ ยังได้มีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้ในการวัดความสอดคล้องภายในของข้อคำถามในเครื่องมือเดียวกัน ผลการคำนวณพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ของ ครอนบาค (Cronbach, 1984; อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (Inferential Statistics)

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบ Independent Samples ในกรณีเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสองกลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในกรณีที่มีการเปรียบเทียบมากกว่าสองกลุ่มในกรณีที่ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ (Post Hoc Comparison) ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ซึ่งเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมและสามารถใช้ได้ทั้งในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเท่ากันหรือมีขนาดแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบอย่างชัดเจนว่ากลุ่มใดมีความแตกต่างจากกลุ่มใด และเพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง ครบถ้วน และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารการเงินและการบริหารบัญชี ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.69	0.41	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารการเงินและการบริหารบัญชี	4.77	0.31	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	4.59	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	4.66	0.37	มากที่สุด
5. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	4.26	0.59	มาก
6. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ	4.75	0.32	มากที่สุด
7. ด้านการรายงานทางการเงินและการดำเนินงาน	4.61	0.36	มากที่สุด
รวม	4.62	0.33	มากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยจำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันแต่เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันรายละเอียดดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง (n=194)
โดยภาพรวม

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา	ผู้บริหาร สถานศึกษา		ครูหัวหน้างาน งบประมาณ		t-test	P-value
	n=97		n=97			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.66	0.43	4.71	0.39	-0.834	0.405
2. ด้านการบริหารการเงินและการบริหารบัญชี	4.76	0.31	4.78	0.31	-0.547	0.585
3. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	4.56	0.41	4.62	0.42	-1.169	0.244
4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	4.64	0.37	4.68	0.37	-0.675	0.501
5. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษา	4.23	0.57	4.29	0.61	-0.732	0.465
6. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การใช้จ่ายงบประมาณ	4.73	0.33	4.76	0.32	-0.589	0.557
7. ด้านการรายงานทางการเงินและการ ดำเนินงาน	4.58	0.36	4.64	0.36	-1.223	0.223
โดยภาพรวม	4.59	0.33	4.64	0.33	-1.003	0.317

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา
โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (n=194)

การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.211	2	0.106	0.618	0.540
	ภายในกลุ่ม	32.664	191	0.171		
	รวม	32.875	193			
2. ด้านการบริหารการเงินและการ บริหารบัญชี	ระหว่างกลุ่ม	0.065	2	0.033	0.346	0.708
	ภายในกลุ่ม	17.997	191	0.94		
	รวม	18.062	193			
3. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	ระหว่างกลุ่ม	0.337	2	0.168	0.963	0.383
	ภายในกลุ่ม	33.383	191	0.175		
	รวม	33.720	193			
4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.432	2	0.216	1.573	0.210
	ภายในกลุ่ม	26.245	191	0.137		
	รวม	26.677	193			
5. ด้านการระดมทรัพยากรและการ ลงทุนเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.362	2	0.181	0.522	0.594
	ภายในกลุ่ม	66.243	191	0.347		
	รวม	66.604	193			

การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
6. ด้านการติดตาม ตรวจสอบประเมิน ผลการใช้จ่ายงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.149	2	0.075	0.706	0.495
	ภายในกลุ่ม	20.197	191	0.106		
	รวม	20.346	193			
7. ด้านการรายงานทางการเงินและ การดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.217	2	0.108	0.835	0.435
	ภายในกลุ่ม	24.802	191	0.130		
	รวม	25.019	193			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.131	2	0.066	0.603	0.548
	ภายในกลุ่ม	20.827	191	0.109		
	รวม	20.958	193			

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา
โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา (n=194)

การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	3.238	2	1.619	10.434**	0.000
	ภายในกลุ่ม	29.637	191	0.155		
	รวม	32.875	193			
2. ด้านการบริหารการเงินและการ บริหารบัญชี	ระหว่างกลุ่ม	0.096	2	0.048	0.513	0.600
	ภายในกลุ่ม	17.965	191	0.094		
	รวม	18.062	193			
3. ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	ระหว่างกลุ่ม	1.998	2	0.999	6.015**	0.003
	ภายในกลุ่ม	31.720	191			
	รวม	33.720	193			
4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.418	2	0.209	1.519	0.221
	ภายในกลุ่ม	26.259	191	0.137		
	รวม	26.677	193			
5. ด้านการระดมทรัพยากรและการ ลงทุนเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3.438	2	1.719	5.198**	0.006
	ภายในกลุ่ม	63.166	191	0.331		
	รวม	66.604	193			
6. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน ผลการใช้จ่ายงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.464	2	0.232	2.30	0.110
	ภายในกลุ่ม	19.882	191	0.104		
	รวม	20.346	193			
7. ด้านการรายงานทางการเงินและ การดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.597	2	0.298	2.333	0.100
	ภายในกลุ่ม	24.423	191	0.128		
	รวม	25.019	193			

การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.635	2	0.318	2.986*	0.053
	ภายในกลุ่ม	20.323	191	0.106		
	รวม	20.958	193			

** $p \leq .01$ และ* $p \leq .05$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานงบประมาณสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการบริหารงบประมาณเป็นอย่างดี ซึ่งการใช้จ่ายงบประมาณผู้บริหารและครูหัวหน้างานงบประมาณต้องยึดถือตามกฎระเบียบของกระทรวงการคลังและคู่มือแนวทางการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใสและตรวจสอบได้ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิชากร ใช้บางยาง (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้จ่าย และการควบคุมงบประมาณที่มีประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร แต้มเรืองอิฐ (2565) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันสนันท์ พรานสุร และบรรจบ บุญจันทร์ (2568) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกันจากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยหลายฉบับต่างให้ผลสอดคล้องกันว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในหลายพื้นที่มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กรทางการศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานงบประมาณโดยจำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานงบประมาณต่างมีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานด้านงบประมาณของสถานศึกษาในทิศทางเดียวกัน มีการทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอนของการบริหารงบประมาณ ตั้งแต่การวางแผน การจัดสรร การควบคุม ไปจนถึงการติดตามและรายงานผล ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการบริหารงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส เป็นระบบและตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิกร ยิ้มย่อง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า เมื่อจำแนกตามตำแหน่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โดยรวมเฉลี่ยไม่ต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดรัณภพ เย็นวัฒนา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียน พบว่า เมื่อจำแนกตามตำแหน่งมีความคิดเห็นทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามีทิศทางการทำงาน และมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยอยู่ภายใต้ระเบียบและแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้บุคลากรทุกกลุ่มไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อยก็ต้องมีการปฏิบัติหรือการดำเนินงานงบประมาณตามขั้นตอนและแบบแผนเดียวกัน นอกจากนี้การบริหารงบประมาณของสถานศึกษายังเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่การวางแผน การจัดสรรงบประมาณ ไปจนถึงการติดตามตรวจสอบผลการใช้จ่ายงบประมาณ จึงทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจที่สอดคล้องกัน อีกทั้งสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการนิเทศติดตาม และการอบรมเกี่ยวกับระเบียบการเงินและพัสดุอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้น สรุปได้ว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการบริหารงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัชชา มงคลณัฐกร และพรหมินทร์ ศรีหมีนไวย (2567) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยควรนำข้อมูลจากแผนกลยุทธ์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามาเชื่อมโยงกับกระบวนการวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดลำดับความสำคัญของการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานในรอบปีงบประมาณถัดไปอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

2.2 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนบริบทการบริหารจริงของสถานศึกษา

2.3 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในระดับกว้าง

องค์ความรู้ที่ได้

องค์ความรู้ใหม่จากการค้นพบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้มาตรฐานและแนวปฏิบัติเดียวกัน ส่งผลที่ดีต่อการบริหารงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การบริหารงบประมาณ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณในบางด้าน โดยสถานศึกษา มีความคล่องตัวในการวางแผนงบประมาณ ขณะที่สถานศึกษาบางสถานศึกษา มีความพร้อมด้านการบริหารพัสดุและการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารงบประมาณที่มีคุณภาพควรยึดมาตรฐานเดียวกันควบคู่กับการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความคุ้มค่า และความยั่งยืนในการจัดการศึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบและแนวทางการบริหารงานการเงินและบัญชีของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ดรัณภพ เย็นวัฒนา. (2562). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิตา ใช้บางยาง. (2566). การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธัชชา มงคลณัฐกร และพรหมินทร์ ศรีหมื่นไวย. (2567). การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. *วารสารสหวิทยาการวิชาการและวิจัย*, 4 (5): 789–808.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40ก 6 เมษายน 2560.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- วันสนันท์ พรานูสร และบรรจบ บุญจันทร์. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 8(5): 247–258.
- วรภาพร แท้มเรืองอิฐ. (2565). การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิกร ยิ้มย่อง. (2562). การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 16(31): 139-147.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อำนวย มีราคา. (2566). การบริหารจัดการศึกษา สู่ความเป็นเลิศ. สกลนคร: หจก.สมศักดิ์การพิมพ์ กรุ๊ป.